

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.74

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.70-19>**Євдокімова М.О.**кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
*Державний біотехнологічний університет***Міщенко В.С.**кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
*Державний біотехнологічний університет***Yevdokimova Maryna**Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
*State Biotechnological University***Mishchenko Vitaliia**Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
*State Biotechnological University***НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАТІЖНОГО РИНКУ**

Євдокімова М.О., Міщенко В.С. Новітні тенденції українського платіжного ринку. Наведено сучасний стан та сучасні тенденції платіжного ринку України. Проведений аналіз показників роботи системи електронних платежів НБУ, стану використання платіжних карток. З'ясовано, що кількість платіжних карток емітованих українськими банками має зростаючу тенденцію та виявлено, що майже 60% з активних платіжних карток – безконтактні та токенизовані картки. Проведений аналіз суми та кількості платежів і переказів у межах України. На сьогоднішній день трендовим є безготівкові розрахунки, які все більше витісняють готівку з обігу. Досліджено можливість використання безготівкових розрахунків за допомогою мобільних пристроїв та мережі Інтернет. В статті наведено різні електронні гаманці різних платіжних систем, якими рекомендовано користуватися на території України. НБУ здійснено низку заходів щодо вдосконалення регулювання платіжного ринку. Нові законодавчі тенденції створюють умови для подальшого розвитку платіжних продуктів, сервісів і послуг.

Ключові слова: платіжний ринок, пластикові картки, електронні гроші, безготівкові розрахунки, електронні платежі, війна.

Yevdokimova Maryna, Mishchenko Vitaliia. The latest trends of the Ukrainian payment market. The current state and current trends of the payment market of Ukraine are presented. At the beginning of 2022, 53 payment systems and settlement systems were operating. Conducted studies of the activity of the NBU electronic payment system testify to increasing the effectiveness of its activities for 2019–2021. \$13,042.1 million was transferred within Ukraine through money transfer systems. US equivalent; to Ukraine – 505.3 million dollars US equivalent; from Ukraine – 16.8 million dollars US equivalent. The leader in the amount of transfers within Ukraine were the money transfer systems "NovaPay" and "Postal Transfer". The first place in terms of the volume of transfers both to and from Ukraine is occupied by the Western Union system. The number of payment cards issued by Ukrainian banks has a growing trend. As of the beginning of 2022, the number of cards issued by Ukrainian banks amounted to 89.1 million cards, which is 21.3% more than at the beginning of the previous year. The coronavirus pandemic in 2020 and the war in 2022 led to the transition to contactless payments, increasing the use of electronic wallets. It was found that almost 60% of active payment cards are contactless and tokenized cards. The largest number of payment cards is issued in the international payment system MasterCard. The second and third places are occupied by the international payment system VISA and NPS "SPACE". The largest share of the market of electronic wallets for paying for goods and services within the country is occupied by: EasyPay, SharPay (mobile application of Vodafone operator), Smart-money (mobile application of Kyivstar operator) and Global Money, they have one drawback in common – you can pay for goods and services only within the country, and for international payments in Ukraine, you can use AdvCash, Perfect Money, Payeer. Non-cash transactions made by cardholders in 2021 accounted for

70% and cash transactions for 30%, while in 2012 non-cash transactions made up 17% and cash transactions for 83%. Today, cashless payments are trending, which are increasingly displacing cash from circulation. The NBU has implemented a number of measures to improve regulation of the payment market. New legislative trends create conditions for the further development of payment products, services and services.

Key words: payment systems, electronic money, electronic payments, plastic cards, payment market, cashless payments, war.

Постановка проблеми. Останні події, що пов’язані з воєнними діями в Україні призвели до зміни в платіжних звичках громадян у бік безготівкових розрахунків. Українці активніше почали користуватися послугами інтернета, що привело до розширення різновидів платіжних засобів, якими користуються українці при оплаті товарів та послуг. Прослідковується зростання популярності безконтактних та токнізованих платіжних інструментів і розрахунків за їх використанням.

Новітні тенденції підштовхнули НБУ до модернізації системи електронних грошей, всієї Системи електронних платежів Національного банку та платіжної інфраструктури України. Система електронних платежів НБУ з 03 серпня 2020 року працює в режимі 23/7. Всі учасники системи електронних платежів України підтримали перехід на подовжений режим роботи і 71 банк країни здійснюють платежі в СЕП за новим регламентом. Подовжений режим роботи СЕП став першим кроком для переходу системи на цілодобовий режим роботи. Разом з переходом системи на міжнародний стандарт ISO 20022 НБУ у 2023 році планує впровадити СЕП 24/7. Нове покоління СЕП надасть банкам та бізнесу нові можливості, ще більше підвищить безпеку платежів та посилить конкуренцію на платіжному ринку, що сприятиме значному скороченню частки готівкових розрахунків в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження щодо розвитку безготівкової економіки займалися науковці: В. Дикий, В. Кравець, Р. Кравець, А. Олешко та інші. Перспективними напрямками в платіжній системі України є розвиток системи електронних платежів та їх цифровізація. Саме ці питання

в своїх дослідженнях розглядають П.М. Куліков, О.Д. Вовчак, Л.А. Некрасенко, Е.О. Полтавська та інші. Однак, зміни в платіжному просторі України вимагають постійного аналізу стану міжнародних платіжних систем та системи електронних платежів, що, в свою чергу, потребує удосконалення і формування перспективних напрямів підвищення рівня їх продуктивності та надійності.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є аналіз сучасного стану платіжного ринку України та виділення його новітніх тенденцій розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Платіжні системи відіграють одну із найважливіших ролей в економіці України. Вони забезпечують здійснення суб’єктами економіки розрахунків за зобов’язаннями, що з’являються у процесі здійснення економічної діяльності та переказу грошових коштів. Раціональна організація платіжної системи сприяє ефективному функціонуванню фінансової сфери, вдосконаленню грошово-кредитних відносин, здійсненню міждержавних валютних розрахунків. Ефективне функціонування платіжних систем є вирішальним складником для позитивного розвитку фінансової системи.

На початок 2022 року свою діяльність здійснювали 53 платіжні системи та системи розрахунків, із яких: 29 – створені резидентами: 8 – платіжною організацією є банк (1 – внутрішньодержавна; 7 – міжнародних); 21 – платіжною організацією є небанківська установа (14 – внутрішньодержавних; 7 – міжнародних); 15 створені нерезидентами: 6 – міжнародних карткових платіжних систем та 9 – міжнародних систем переказу коштів; 7 – внутрішньобанківських платіжних систем; 2 – дер-

Таблиця 1

Платіжний ринок України (на початок 2022 року)

Кількість міжнародних платіжних систем, із них:	карткові	Переказ коштів	Кількість національних платіжних систем	небанківські	банківські	внутрішньобанківські	державні
15	6	9	38	21	8	7	2
Кількість платіжних систем, що зареєстровані в 2021 р., із них:							7
платіжні системи, створені резидентами							3
міжнародні платіжні системи, створені нерезидентами							4
Кількість платіжних систем, реєстрація яких була скасована в 2021 р., із них:							
платіжні системи, створені резидентами							2
міжнародні платіжні системи, створені нерезидентами							2
Кількість операторів послуг платіжної інфраструктури							34
Кількість операторів послуг платіжної інфраструктури, що зареєстровані в 2021 році							4
Кількість операторів послуг платіжної інфраструктури, реєстрація яких була скасована в 2021 році							4

Джерело: складено на основі [1]

жавні платіжні системи. На платіжному ринку України працювало 34 оператори послуг платіжної інфраструктури (табл. 1) [1].

Платіжний ринок України у поповнювався новими учасниками. Так, упродовж 2021 року Національний банк зареєстрував три платіжні системи, створені резидентами: міжнародну платіжну систему «CORDPAY»; внутрішньодержавну платіжну систему «КАСКАД»; внутрішньодержавну платіжну систему «PaySystems» та чотири платіжні системи, створені нерезидентами: міжнародну карткову платіжну систему «JCB Payment System» (Японія); міжнародну карткову платіжну систему «DINERS CLUB INTERNATIONAL» (Сполучені Штати Америки); міжнародну систему переказу коштів «PAYSERA» (Литва); міжнародну систему переказу коштів «TransferGo» (Великобританія).

Національний банк України є платіжною організацією та розрахунковим банком для двох створених ним платіжних систем – Системи електронних платежів (СЕП) та Національна платіжна система «Український платіжний ПРОСТІР». Учасники СЕП – юридичні особи, станом на 01 січня 2022 року їх чисельність становила 71 банк України (табл. 2).

Проведені дослідження діяльності системи електронних платежів НБУ свідчать про нарощування ефективності своєї діяльності за 2019–2022 роки. СЕП у 2021 році здійснено 466 млн початкових платежів на суму 57270 млрд. грн, що більше на 44% за сумою, ніж у 2019 році. Середньоденний обсяг операцій за сумою також мав тенденцію до зростання (в порівнянні з 2019 роком зростання на 52%).

Середньоденний залишок коштів на рахунках учасників СЕП зменшився в порівнянні з 2019 р. на 1,4%. Це призвело до збільшення середньодобового коефіцієнту обігу коштів за рахунками учасників СЕП у 2021 році в порівнянні з 2019 р. на 44%. Якщо проаналізувати

структуру платежів у системі, то можна зробити висновок, що за досліджуваний період за кількістю найчастіше оброблялися невеликі платежі, а за сумою найбільше платежів припадало на великі платежі.

Протягом 2021 року послуги з переказу коштів надавали сім систем, створених банками, 18 систем, створених небанківськими установами, шість внутрішньобанківських систем переказу. Із використанням систем переказу коштів, створених банками та небанківськими установами-резидентами, у 2021 році переказано у межах України – 355,3 млрд грн (13 042,1 млн дол. США в еквіваленті); в Україну – 505,3 млн дол. США в еквіваленті; з України – 16,8 млн дол. США в еквіваленті. Розподіл сум переказів, здійснених через системи переказу коштів у межах України за 2021 рік (за сумою переказів) склало 96% системи переказу коштів, створені небанківськими установами та 4% системи переказу коштів, створені банками.

Лідером за сумою переказів у межах України у 2021 році були системи переказу коштів «NovaPay» та «Поштовий переказ». Послуги з переказу коштів в Україні надавали вісім систем переказу коштів, створених нерезидентами, із яких п'ять систем зі США, по одній – із Грузії, Великобританії та Канади. Протягом 2021 року системами, створеними нерезидентами, переказано у межах України – 81,2 млн грн (3,0 млн дол. США в еквіваленті); в Україну – 2 651,7 млн дол. США в еквіваленті; з України – 618,2 млн дол. США в еквіваленті.

Перше місце за обсягами переказів як в Україну, так і з України у 2021 році посідає система Western Union (58% транскордонних переказів в Україну та 68% – з України). Україна залишається країною-реципієнтом транскордонних переказів. Сума коштів, отриманих в Україні з використанням міжнародних систем переказу коштів, майже вп'ятеро перевищує суму коштів, відправлених за її межі. У 2021 році значні обсяги перека-

Таблиця 2

Діяльність СЕП НБУ

Показники діяльності	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Учасники системи	75 банків України, ДКС, НБУ	74 банків України, ДКС, НБУ	71 банків України, ДКС, НБУ
Кількість операцій (млн. платежів)	384	385	466
Сума операцій (млрд грн)	32472	44838	57270
Середньоденний обсяг операцій:			
кількість операцій (млн. платежів)	1,5	1,5	1,8
сума операцій (млрд грн)	130	178	229
Середньоденний залишок коштів на рахунках учасників СЕП (млрд грн)	84,17	82	83
Середньодобовий коефіцієнт обігу коштів за рахунками учасників СЕП	1,54	2,18	2,76
Структура платежів (за кількістю)	до 1 тис. грн – 51%; від 1 тис. грн до 100 тис. грн – 45%; від 100 тис. грн і більше – 4%.	до 1 тис. грн – 49%; від 1 тис. грн до 100 тис. грн – 47%; від 100 тис. грн і більше – 4%.	до 1 тис. грн – 48%; від 1 тис. грн до 100 тис. грн – 48%; від 100 тис. грн і більше – 4%.
Структура платежів (за сумою)	до 1 тис. грн – менше 1%; від 1 тис. грн до 100 тис. грн – 6%; від 100 тис. грн і більше – 93%.	до 1 тис. грн – менше 1%; від 1 тис. грн до 100 тис. грн – 5%; від 100 тис. грн і більше – 95%.	до 1 тис. грн – менше 1%; від 1 тис. грн до 100 тис. грн – 5%; від 100 тис. грн і більше – 94%.

Джерело: складено на основі [1–3]

зів в Україну надходили зі США (19%), Ізраїлю (12%) та Італії (11%). Найбільші обсяги переказів з України у 2021 році відправлялися до Російської Федерації (29%), Грузії (16%) та Туреччини (6%).

Платіжні інструменти, як платіжні картки, смарт-карти та електронні гроші на сьогодні вже займають значний сегмент ринку. Спеціальний платіжний засіб (платіжна картка) – це платіжний інструмент, що виконує функцію засобу ідентифікації, за допомогою якого держателем цього інструмента ініціюється переказ грошей з відповідного рахунка платника або банку, а також здійснюються інші операції, передбачені відповідним договором. За допомогою спеціальних платіжних засобів формуються документи за операціями із застосуванням спеціальних платіжних засобів або надаються інші послуги держателям спеціальних платіжних засобів [4].

2021 рік відзначився випуском електронних грошей таких, як «Максі» (АТ «ТАСКОМБАНК»); «ГлобалМані» (АТ «БАНК АЛЪЯНС»); «ЕЛЕКТРУМ» (АБ «УКРГАЗБАНК»); «ALFA-MONEY» (АТ «АЛЪФА-БАНК»); MasterCard (ПАТ «БАНК «ВОСТОК», ПАТ «АЛЪФА-БАНК», АТ «ТАСКОМБАНК», АТ «ОЩАДБАНК»); Visa (АТ «ОЩАДБАНК», АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК», АТ АКБ «КОНКОРД», АТ «МЕГАБАНК», АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»); «ПРОСТІР» (АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «БАНК ВОСТОК»). Порівняно з попереднім роком банки емітенти зменшили обсяги операцій з електронними грошима майже вдвічі, із 19 304 млн грн до 10 163 млн грн; кількість електронних гаманців у 3,5 рази – із 79 млн шт. до 23 млн шт.; обсяги випущених електронних грошей в 1,6 рази – із 60 млн грн до 37,3 млн грн [1].

Зменшення обсягів операцій з електронними грошима зумовлено зменшенням учасників ринку. Це пов'язано із запровадженням вимог щодо обов'язку емітента здійснювати належну перевірку користувачів електронних грошей відповідно до вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї

масового знищення» та нормативно-правових актів Національного банку, прийнятих на виконання вимог зазначеного закону.

Кількість платіжних карток емітованих українськими банками має зростаючу тенденцію. Станом на початок 2022 року, кількість карток, емітованих банками України становила 89,1 млн шт., це на 21,3% більше, ніж на початок попереднього року рис. 1.

Пандемія коронавірусу у 2020 році та війна у 2022 році привела до переходу на безконтактні платежі, збільшення використання електронних гаманців і більш широкого застосування автоматизації платежів В2В, Р2Р, А2А. НБУ вже багато років намагався відмовитися від готівки, але величезний пошток цьому процесу дали саме епідемія і війна. Зростала кількість безконтактних платіжних карток, які використовувалися для здійснення операцій, їхня кількість збільшилася на 51,8% і склала 20,0 млн шт. карток. Близько 60% платіжних карток, які використовувалися для здійснення видаткових операцій – це безконтактні картки.

Популярність безконтактних та токенизованих платіжних карток серед українців є дуже високою. Загальна частка безконтактних та токенизованих платіжних карток серед усіх активних карток становить 60%. Загалом на сьогодні токенизованою є приблизно кожна шоста активна платіжна картка (на початку 2022 р. – приблизно кожна сьома); безконтактною – приблизно кожна друга, як і на початку січня [5].

Безконтактні і токенизовані картки – це інноваційні технології. Технології схожі, але й відрізняються один від одного. Основна відмінність, яка буде зрозуміла користувачеві – це те, що токенизовану картку не потрібно носити з собою. Досить оцифрувати її у платіжному додатку і мати платіжний інструмент (смартфон, годинник, кільце тощо) з функцією NFC. При цьому для безконтактної карти все ж доведеться виділити місце у своєму гаманці. Тож сьогодні більше чверті активних платіжних карток – це безконтактні та токенизовані картки (26,5% або 11,2 млн шт. карток).

Найбільша кількість платіжних карток емітована в міжнародній платіжній системі MasterCard (50,7 млн шт.,

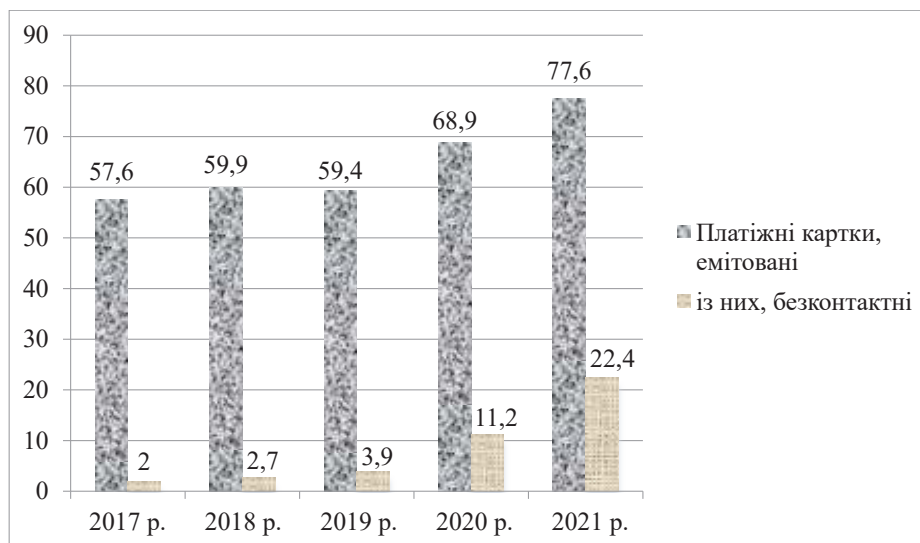

Рис. 1. Кількість платіжних карток в Україні, млн шт

Джерело: складено на основі [1–3]

або 56,9%). Друге та третє місця за кількістю емітованих платіжних карток посідають міжнародна платіжна система VISA (37,8 млн шт., або 42,4%) та Національна платіжна система «Український платіжний простір» (0,6 млн шт., або 0,64%). Частка інших карткових систем, які функціонують на території України, становила 0,04%. Лідерами за емісією карток є АТ КБ «Приват-Банк» (45,1% усіх емітованих карток), АТ «Ощадбанк» (16,6%) та АТ «Універсал Банк» (10,6%).

Упродовж 2021 року обсяг операцій (безготівкових та отримання готівки) із використанням платіжних карток й надалі збільшувався. Так, кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих банками України, досягла 7 817,1 млн шт., а їхня сума – 5 091,7 млрд грн. Це майже на третину більше, ніж у попередньому році. Кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток зросла на 35,1% (90,1% від загальної кількості), а сума – на 40,3% (60,9% від загальної суми операцій з картками). Водночас, кількість операцій з отримання готівки з використанням платіжних карток у 2021 році порівняно з 2020 роком зменшилася на 1,1%, а сума таких операцій зросла на 14,0%. Більше половини загальної кількості безготівкових операцій з використанням платіжних карток (52,4%) здійснювалося в торговельній мережі, їхня сума становила 28,4% від усіх безготівкових операцій. Близько 75% від кількості та суми таких операцій здійснювалося з використанням безконтактної технології оплати та NFC технології. У 2021 році 43,6% від суми безготівкових операцій з використанням платіжних карток були перекази з картки на картку, їхня кількість становила 12,7% (табл. 3).

Інфраструктура для здійснення безготівкових операцій також стабільно розширюється. Кількість платіжних терміналів зросла на 13,7% – до 426,5 тис. шт., із них 393,6 тис. шт. (92,3%) – безконтактні термінали. Кількість платіжних терміналів за останні п'ять років зросла майже вдвічі з 232,1 тис. шт. до 426,5 тис. шт.

Наявний розвиток інфраструктури все ще недостатньо мірою забезпечує належний рівень використання платіжних карток та зменшення готівкових розрахунків. Кількість платіжних терміналів у розрахунку на 1 млн осіб в Україні зросла до 10,7 тис. од., це майже у 3 рази нижче за середньоевропейський рівень. Регіональний розподіл платіжних терміналів залишається

доволі нерівномірним. Лідерами за цим показником були м. Київ (26,3 тис. терміналів на 1 млн. населення), Київська (16,4 тис. терміналів) та Дніпропетровська (12,9 тис. терміналів) області. Найбільша кількість платіжних терміналів в АТ КБ «ПриватБанк» (57,2% усіх платіжних терміналів), АТ «Ощадбанк» (18,7%) та АТ «Райффайзен Банк» (9,0%).

Безготівкові операції, які були здійснені держателями карток у 2021 році становили 70%, а готівкові – 30%, тоді як у 2020 році безготівкові операції становили 17%, а готівкові – 83%, кількість безготівкових операцій суттєво зросла, що є безперечно позитивним. Держателі карток стали активніше користуватися платіжними картками при оплаті за товари та послуги, що сприяє розвитку українського ринку безготівкових платежів.

В умовах війни українці продовжують надавати перевагу безготівковим операціям із платіжними картками. Платіжна картка є інструментом безготівкових розрахунків. Безготівкові розрахунки є стратегічним напрямом розвитку банківської системи. Збільшення обсягів безготівкових розрахунків сприятиме зміцненню фінансової системи та економічному розвитку країни. Близько 220 млрд. грн. готівки перебувають в обігу, крім цього у населення, за різними оцінками, накопичено від 40 до 70 млрд. доларів США. Ці кошти можуть бути залучені в економіку і працюватимуть на її зростання [6].

Необхідною умовою поширення використання в Україні платіжних карток є опанування вітчизняним ринком світових новацій у цій сфері. У складних кризових умовах вітчизняні банки роблять ставку переважно не на кількісне поширення платіжних карток в обігу, а на удосконалення якісної складової їх використання для збільшення кількості операцій з уже емітованими картками.

Виконуючи завдання Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, НБУ здійснено низку заходів щодо вдосконалення регулювання платіжного ринку, а саме: спрощено вимоги до порядку відкриття рахунків клієнтам банків (пред'являти е-паспорт, критерії якого підтримують використання мобільного застосунку «Дія»; суб'єктам господарювання відкривати поточні рахунки на користь фізичних осіб за їх згодою для здійснення деяких видів виплат; зменшено перелік документів, які подаються юридич-

Таблиця 3

Структура безготівкових операцій з використанням карток

Операція	2019 р.	2020 р.	2021 р.
<i>за кількістю</i>			
перекази з картки на картку	11,4	12,6	12,7
переказ з картки на банківський рахунок у мережі Інтернет	18,4	36,5	8,2
операції з оплати товарів/послуг у мережі Інтернет	17,5		26,0
розрахунки у торговельній мережі	51,2	49,8	52,4
операції у пристроях самообслуговування	1,6	1,1	0,8
<i>за сумою</i>			
перекази з картки на картку	42,4	42,8	43,6
переказ з картки на банківський рахунок у мережі Інтернет	8,5	29,0	3,8
операції з оплати товарів/послуг у мережі Інтернет	18,8		23,3
розрахунки у торговельній мережі	28,5	26,9	28,4
операції у пристроях самообслуговування	1,8	1,3	0,9

Джерело: складено на основі [1–3]

ними особами-нерезидентами під час відкриття рахунків; продовжена актуалізація нормативної бази, що регулює діяльність платіжного ринку; врегульовано питання щодо порядку виконання банками розрахункових документів стягувачів у зв'язку з переходом СЕП та банків на роботу в режимі 23/7; осучаснено порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх використанням.

Ведеться робота над модернізацією СЕП шляхом запровадження міжнародного стандарту ISO 20022 та переходу цієї системи на цілодобовий режим роботи (24/7), що передбачає миттєвий перехід від поточного до наступного банківського дня без призупинення роботи СЕП із виконання міжбанківських платіжних операцій. До війни планувалося перейти на новий стандарт із 20 серпня 2022 року. Зважаючи на об'єктивні причини та дію воєнного стану, Національний банк відтерміновує перехід на нове покоління СЕП, щоб дати учасникам системи більше часу на доопрацювання їхніх автоматизованих систем та перебудови бізнес-процесів. Міжнародний стандарт ISO 20022 – універсальний спосіб взаємодії різних автоматизованих систем учасників фінансових і торгових ринків у світі. Він є основою функціонування європейських платіжних систем. Крім того, перехід на ISO 20022 разом із упровадженням IBAN створюють технологічне підґрунтя для приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA) та реалізації сервісу миттєвих платежів в Україні.

На шляху упровадження системи миттєвих платежів в Україні протягом 2021 року проведена робота над створенням проекту Концепції системи миттєвих платежів. Ця робота здійснювалася за підтримки проекту Європейського Союзу Twinning «Посилення інституційної та регуляторної спроможності Національного банку України з метою імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС», Світового банку та в тісній співпраці з представниками банківської спільноти. Головна ціль створення системи миттєвих платежів в Україні – надати можливість громадянам України здійснювати швидкі, дешеві та безпечні платежі між рахунками за допомогою зручних, сучасних та інноваційних каналів доступу та методів ініціювання платіжних операцій. Упровадження системи сприятиме розвитку платіжної інфраструктури, посиленню конкуренції на платіжному ринку, задоволенню очікувань ринку та користувачів, фінансовій інклюзії та збільшенню рівня безготівкових розрахунків. В межах проекту був проведений експертний форум «Системи миттєвих платежів», під час якого було ознайомлено учасників фінансового ринку України з баченням Національного банку щодо системи миттєвих платежів в Україні, подальшими кроками та викликами на шляху її впровадження. Банки, небанківські фінансові установи, асоціації ознайомилися з європейськими системами миттєвих платежів Польщі, Угорщини, Литви та рішенням миттєвих платежів для Єврозони SEPA на основі схеми SCT Inst, а також із напрацюваннями Національного банку щодо впровадження такої системи в Україні.

Почали нарощувати свою популярність і електронні гаманці, які в майбутньому взагалі витіснять платіжні картки з обігу [7]. На сьогодні ринок електронних грошей став більш прозорішим, а його клієнти більш захищені, оскільки постанова правління НБУ № 133 зобов'язала банки під час відкриття електронних

гаманців проводити перевірку користувачів електронних грошей, у тому числі їх ідентифікацію та верифікацію. З 2016 року Україна обмежила доступ до багатьох електронних гаманців, під заборону потрапили WebMoney, Qiwi, ЮMoney, LeoWallet, з обмеженнями працює PayPal. На сьогодні найбільшу долю ринку електронних гаманців для оплати товарів та послуг всередині країни займають: EasyPay, SharPay (мобільний додаток оператора Vodafone), Смарт-гроші (мобільний додаток оператора Київстар) та Global Money. Список гаманців вище об'єднує один недолік – оплатити товари і послуги можна лише всередині країни, а для міжнародних платежів в Україні можна користуватися AdvCash, Perfect Money, Payeer. Це міжнародні, мультивалютні гаманці з внутрішнім обмінником – євро, долар, гривня, криптовалюта [8].

Емітентом електронних грошей в Україні до 2022 року міг бути лише банк. Верховною Радою України був прийнятий Закон України від 30 червня 2021 року «Про платіжні послуги». Законом надана можливість випускати електронні гроші та емітувати платіжні картки не лише банкам, але й іншим надавачам платіжних послуг, що отримали відповідну ліцензію НБУ. Завдяки цьому закону на ринок зможуть вийти нові учасники, що сприятиме зростанню здорової конкуренції, а клієнти зможуть отримати нові зручні послуги – якісніші та за вигіднішу ціну. Закон набрав чинності 01 серпня 2022 року. Закон України «Про платіжні послуги» визначає дев'ять категорій надавачів фінансових платіжних послуг, крім банків, серед них платіжні установи, поштові оператори, установи електронних грошей, філії іноземних платіжних установ, органи державної влади та місцевого самоврядування.

Закон України «Про платіжні послуги» передбачає створення відкритого банкінгу у 2025 році. Крім того, закон передбачає право центрального банку випускати цифрові гроші Національного банку. Основною перевагою нового регулювання платіжного ринку є те, що фінтех-компанії зможуть налагодити взаємовигідну співпрацю з банками та отримати більше можливостей для розвитку бізнесу.

Сучасне життя спонукає юридичних і фізичних осіб пристосовуватися до використання електронних платежів. Останні події, пов'язані з воєнними діями в країні та пов'язана з цим активна кампанія банківської системи на підтримку онлайн операцій, посприяли зростанню обсягів безготівкових розрахунків [9].

Зручність безготівкових розрахунків дозволяє користуватися банківськими послугами цілодобово та дистанційно проводити платежі не лише за допомогою платіжної картки, але й з використанням смартфона, сплачуючи за товари та послуги без обов'язкового відвідування відділення банку. Обсяг операцій з використанням безготівкових розрахунків у 2021 році склав майже 1,1 трлн грн, що, порівняно з 2020 роком більше на 18,3%. В Україні 41 млн осіб, з них 24 млн осіб віком від 16 до 59 років. Оскільки популярність безготівкових розрахунків більш притаманна молодому населенню така статистика свідчить про те, що лише близько 50% українців використовують безготівкові розрахунки [10].

Висновки. Тенденції останніх років свідчать про значні темпи приросту як кількості, так і обсягу операцій з використанням безготівкових розрахунків, які

є сьогодні зручними, швидкими та безпечними, що призводить до їх поширення. На розвиток безготівкових розрахунків впливає простота використання платіжних засобів, хоча й вимагає знань щодо володіння технологіями їх використання, а зручність розрахунків в мережі Інтернет змушує покупців і продавців робити вибір на користь використання безготівкової системи оплати.

Новітні тенденції здатні суттєво удосконалити регулювання діяльності платіжного ринку України.

Нові законодавчі акти створять нові можливості для подальшого розвитку платіжних продуктів та сервісів, що потягне за собою запровадження в платіжній інфраструктурі України довгочасного «відкритого банкінгу». Банки і фінтех-компанії зможуть налагодити між собою взаємовигідну співпрацю, що дасть можливість отримати розвиток у бізнесі. Ринок платіжних послуг стане більш конкурентоздатним, а його споживачі отримають якісні платіжні послуги, учасники – розвиток новітніх інструментів і зростання доходів.

Список використаних джерел:

1. Річний звіт НБУ за 2021 рік. *Сайт НБУ*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2021.pdf (дата звернення: 10.11.2022).
2. Річний звіт НБУ за 2020 рік. *Сайт НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2020-rik> (дата звернення: 10.11.2022).
3. Річний звіт НБУ за 2019 рік. *Сайт НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2019-rik> (дата звернення: 10.11.2022).
4. Легкоступ І.І., Ваганова О.В. Ринок платіжних карток: стан, проблемита перспективи розвитку в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2019. Вип. 809. С.63–71.
5. Платежі та розрахунки. *Сайт НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments> (дата звернення: 12.11.2022).
6. Левицька Т.В. Особливості використання сучасних інформаційних технологій і платіжних пластикових карток у банківській системі. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 10. С. 233–238.
7. Стратегія розвитку фінансового сектору України на період до 2025 року. *Сайт НБУ*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf (дата звернення: 20.11.2022).
8. Архирейська Н.В., Кучкова О.В. Сучасні тренди платіжного ринку України – безготівкові розрахунки та електронні гаманці. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. С. 158–169.
9. Шільвінська О.Л., Глигало Н.А., Здір В.А. Стан та перспективи розвитку розрахунків платіжними картками в Україні. *Прийзовський економічний вісник*. 2021. Вип. 2(25). С. 202–206.
10. Бітнер І.В., В'язовий С.М. Визначення перспективних напрямків удосконалення безготівкових розрахунків та їх стандартизації для платіжного ринку України. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2022. № 1(4). С. 62–69.

References:

1. Website of the National Bank of Ukraine (2022) *Richnyi zvit NBU za 2021 rik* [Annual report of the NBU for 2021]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2021.pdf (accessed 10 November 2022).
2. Website of the National Bank of Ukraine (2022) *Richnyi zvit NBU za 2020 rik* [Annual report of the NBU for 2020]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2020-rik> (accessed 10 November 2022).
3. Website of the National Bank of Ukraine (2022) *Richnyi zvit NBU za 2019 rik* [Annual report of the NBU for 2019]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2019-rik> (accessed 10 November 2022).
4. Legkostup I.I., Vaganova O.V. (2019) Rynok platizhnykh kartok: stan, problemyta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Payment card market: state, problems, future development in Ukraine]. *Scientific bulletin of Chernivtsi University*, vol. 809, pp. 63–71.
5. Website of the National Bank of Ukraine (2022) *Platizhi ta rozrakhunky* [Payments and settlements]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/payments> (accessed 12 November 2022).
6. Levytska T.V. (2018) Osoblyvosti vykorystannia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii i platizhnykh plastykovykh kartok u bankivskii systemi [Details of current informational technologies and payment cards usage in banking system]. *Modern economic problems*, no.10, pp. 233–238.
7. Website of the National Bank of Ukraine (2022) *Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy na period do 2025 roku* [Strategy for the development of the financial sector of Ukraine for the period until 2025]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf (accessed 20 November 2022).
8. Arkhireyska N.V., Kuchkova O.V. (2021) Suchasni trendy platizhnoho rynku Ukrainy – bezgotivkovi rozrakhunky ta elektronni hamantsi [Modern trends of the payment market of Ukraine – cashless payments and electronic wallets]. *Efficient economy*, no. 6, pp. 158–169.
9. Shilvinska O.L., Glygalo N.A., Zdir V.A. (2021) Stan ta perspektyvy rozvytku rozrakhunkiv platizhnymy kartkamy v Ukraini [State and prospects of the development of payments by payment cards in Ukraine]. *Pryazovskiyi economic bulletin*, vol. 2(25), pp. 202–206.
10. Bitner I.V., Vyazovyi S.M. (2022) Vyznachennia perspektyvnykh napriamkiv udoskonalennia bezgotivkovykh rozrakhunkiv ta yikh standartyzatsii dlia platizhnoho rynku Ukrainy [Determination of prospective directions for improvement of non-cash payments and their standardization for the Ukrainian payment market]. *Financial and credit systems: development prospects*, no. 1(4), pp. 62–69.